

Tisková zpráva, 6. května 2025

Co (ne)víme o žácích s kvantitativním nadáním? Česko v mezinárodním srovnání

Kolik máme v Česku nadaných dětí? Podle škol 0,2 %. Podle nové studie až 10 %.

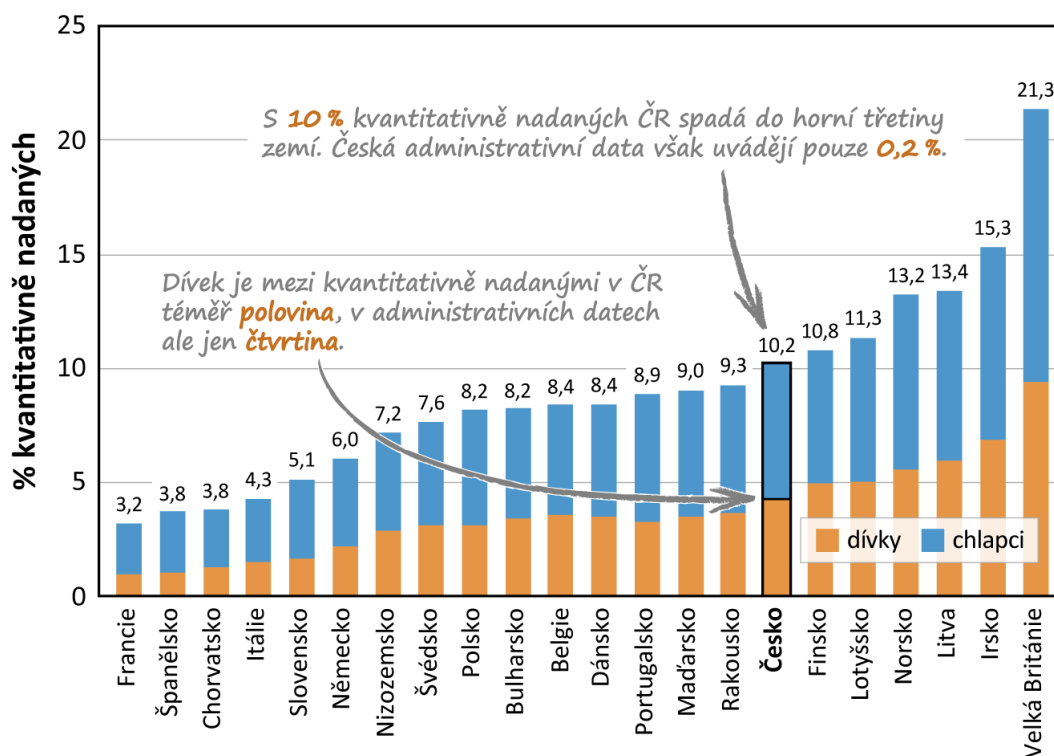
Nová výzkumná studie přináší důležitá zjištění o tom, kolik dětí v Česku může mít kvantitativní nadání, tedy výjimečné schopnosti v oblasti matematického a logického myšlení. Výsledky naznačují, že **podíl nadaných žáků může být výrazně vyšší**, než uvádějí oficiální statistiky. Zatímco podle výkazů základních škol je v populaci pouze 0,2 % nadaných žáků, data z mezinárodních testování TIMSS a PISA ukazují, že v oblasti kvantitativního nadání **se může jednat o 10–13 % žáků**.

Studie upozorňuje také na to, že **systém identifikace nadaných žáků v Česku nemusí odpovídat skutečnému rozložení schopností mezi žáky ve školách**. Některé skupiny žáků jsou systematicky přehlíženy. Nejčastěji se to týká dívek a žáků ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí. Výzkum zároveň ukazuje, že nadání neznamena automaticky odpovídající podporu či spokojenost – část nadaných žáků čelí překážkám, které jim brání naplno rozvíjet své schopnosti.

Skrytý potenciál: Kolik je kvantitativně nadaných

Kvantitativní nadání bylo v rámci studie identifikováno pomocí výsledků z mezinárodních testů zaměřených na matematické a logické dovednosti – konkrétně šetření TIMSS 2019 (žáci 4. tříd) a PISA 2018 (patnáctiletí žáci). Ačkoli se nejedná o standardní diagnostický nástroj, koreluje výsledky těchto testů podle odborné literatury poměrně dobře s obecným nadáním a mohou tak sloužit jako užitečný ukazatel.

V Česku bylo na základě tohoto přístupu jako kvantitativně nadaných označeno 10,2 % žáků 4. tříd. U patnáctiletých žáků je to 12,7 %, z nichž 3,1 % vykazuje mimořádně vysoké nadání. Ve srovnání s oficiálními výkazy škol (0,2 % nadaných a 0,1 % mimořádně nadaných mezi žáky základních škol) je zřejmé, že mezi tím, co školy vykazují, a co lze odhadnout na reprezentativním vzorku žáků z výsledků standardizovaných testů, existuje zcela zásadní rozdíl.

Kdo zůstává bez povšimnutí

Jedním z důležitých zjištění studie je, že **mezi přehlížené skupiny nadaných patří častěji dívky a žáci ze znevýhodněného prostředí**. V oficiálních statistikách tvoří dívky pouze 25 % nadaných žáků, přestože podle výzkumných dat představují mezi nadanými žáky čtvrtých tříd 42 %. U patnáctiletých je podle studie rozložení mezi pohlavími dokonce téměř rovnoměrné. Rozdíl oproti oficiálním statistikám může naznačovat vliv genderových stereotypů či rozdílných očekávání.

Silná je rovněž vazba mezi výskytem nadání a socioekonomickým zázemím. Oproti jiným zemím je výskyt nadaných dětí v Česku výrazně vyšší v lépe situovaných a vzdělanějších rodinách. Nadaní žáci vyrůstající ve znevýhodněném prostředí mají u nás zřejmě menší šanci své nadání projevit a rozvinout než v jiných zemích. Existuje také řada dalších důvodů, proč nadaní v testu zaměřeném na matematické a logické dovednosti neuspějí, a jejich nadání tak nedokáže identifikovat ani tato studie. Zjištěný podíl kvantitativně

nadaných žáků proto představuje spodní mez skutečného výskytu kvantitativně nadaných.

Studie identifikuje přinejmenším část kvantitativně nadaných i z hůře situovaných rodin. Test jejich nadání sice odhalil, ale vyrůstají ve výrazně nepříznivějších podmínkách než ostatní, což může bránit plnému rozvoji jejich talentu. Třicet procent kvantitativně nadaných žáků 4. tříd nemá rodiče s vysokoškolským vzděláním, téměř polovina (48 %) nemá doma dostatečné podmínky pro učení. Mezi mimořádně nadanými patnáctiletými žáky je 29 % z rodin bez vysokoškolsky vzdělaného rodiče a 16 % žije v materiálně znevýhodněných podmínkách. Přesto tito žáci dosahují v testech vynikajících výsledků.

Ambice versus podpora

Studie rovněž ukazuje, že nadaní žáci mají zpravidla vysoké vzdělávací aspirace, a to bez ohledu na zázemí. Mezi mimořádně nadanými patnáctiletými žáky plánuje 96 % studium na vysoké škole. Očekávání rodičů však často neodpovídají schopnostem dětí. Až 16 % nadaných žáků ve čtvrté třídě má rodiče, kteří neočekávají, že jejich dítě někdy získá vysokoškolský titul. Neodpovídající aspirace na straně rodičů se pravděpodobně odrazí i v nedostatečné podpoře a nepříznivě ovlivní vzdělávací dráhu těchto dětí.

Výzkum rovněž upozorňuje, že nadání neznamená automaticky vyšší spokojenost. Ačkoli v průměru uvádějí nadaní žáci vyšší míru spokojenosti než ostatní, 15 % z nich (zejména dívky a žáci ze znevýhodněného prostředí) v patnácti letech uvádí, že jsou se svým životem nespokojeni.

Návrhy na změny: Jak umožnit skutečnou podporu všech nadaných?

Na základě těchto zjištění studie doporučuje několik kroků, které by mohly přispět k lepšímu rozpoznávání a podpoře nadaných žáků:

- Zavést **plošný systém identifikace nadaných žáků** ve školách, který by snížil závislost na individuálních doporučeních.
- **Zvýšit podporu dívek a žáků ze znevýhodněného a méně podnětného prostředí**, například cílenými programy či poskytnutím podpory školám a rodinám.
- **Zlepšit informovanost** učitelů, rodičů i širší veřejnosti o různých formách nadání a možnostech jeho rozvoje.

Studie ukazuje, že v českém vzdělávacím systému může existovat větší množství nadaných dětí, než kolik jich systém v současnosti dokáže rozpoznat a podpořit. Lepší identifikace a cílená podpora těchto žáků je důležitá nejen pro jejich osobní rozvoj, ale i pro společenský a ekonomický potenciál do budoucna.

Studie vznikla jako součást Talentu, společného projektu [think-tanku IDEA při CERGE-EI](#) a [Nadace RSJ](#).

Celý text studie k dispozici [zde](#).

Kontakt na autorky studie:

Miroslava Federičová, miroslava.federicova@cerge-ei.cz

Alena Bičáková, alena.bicakova@cerge-ei.cz

Administrativní kontakt pro média:

Eva Peňázová, eva.penazova@cerge-ei.cz, +420 - 602 698 440

IDEA při CERGE-EI, Politických vězňů 7, Praha 1, idea@cerge-ei.cz

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) při Ekonomickém ústavu AV ČR, v. v. i. je nezávislý akademický think-tank zaměřující se na analýzy, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii. IDEA je projektem Ekonomického ústavu Akademie věd České republiky, který spolu s Centrem pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (CERGE) tvoří společné akademické pracoviště CERGE-EI.

